

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica šte. 6 - Cekovni račun šte. 17.152 - Izhaja mesečno - Naročn na: Letno 20 din, polletno 10 din

Številka 6

V Ljubljani, 4. avgusta 1939

Letnik III

Dr. Dinko Puc:

Borba za svobodo

Noben narod ni upravičen na kake prednosti, čeprav je številnejši in gospodarsko jačji

Letos je Francija s prav posebno svečanostjo proslavila praznik zavzetja Bastilje, od katerega dogodka je poteklo 150 let. Pokazala je zlasti z ogromno vojaško parado moč francoskega imperija in svojo vojaško pripravljenost, pa tudi ozko povezanost z Veliko Britanijo.

Praznovanje tega spominskega dogodka pa ima baš v sedanjem času še prav poseben pomen. Cilj francoske revolucije, katere najvidnejši začetek je bilo ravno zavzetje Bastilje, je bil predvsem izvajati človeštvu individualno svobodo. Prej namreč ni bila človeku osebna svoboda skoro nikdar zasigurana. Le malo je bilo treba, da se je uničilo človeško življenje. Denunciacije, osebne mržnje, zavist, strah pred konkurenco, politično nasprotstvo, — vsaka reč je zadostovala, da je policijska oblast najbolj poštene in sposobne ljudi brez preiskave in sodbe zapirala ter jih pustila umirati v ječah in trdnjavah. To ne samo v Franciji, marveč skoro v vseh evropskih državah.

Naskok francoskih ljudskih mas na ječe v Bastilji je bil protest proti takemu nasilju. Zavzetje Bastilje je pomenilo začetek borbe za človeško svobodo. Francoska revolucija jo je izvajala Francozom, s tem pa tudi izzvala slične pokrete v drugih deželah, in v naslednjem stoletju si je večina narodov izvajala ustavno zajamčene pravice, ki so zagotovile kolikor toliko državljanom osebno svobodo in jim dale jamstvo, da se jih ne bo preganjalo brez sodnega postopka.

Svetovna vojna pa, ki se je začela pred 25 leti in katere cilj je bil istotako ohraniti človeštvu svobodo, pa je imela prav za prav nasprotni učinek. Tekom dolgotrajne vojne so seveda policijske oblasti dobile povsod večji pomen, kakor so ga imele do takrat. S končanjem vojevanja pa policijski režimi niso prenehali, temveč so bili v marsikaterih državah še pojačeni. Tako imamo danes celo vrsto držav, v katerih je svoboda samo še na papirju. In če pregle damo položaj človeštva, moramo na žalost ugotoviti, da je ta slabši, kakor je bil pred 150 leti. Še nikdar ni bila svoboda človeka manj zavarovana in spoštovana, kakor dandanes, še nikdar ni v ječah in koncentracijskih taboriščih trpelo toliko ljudi, kakor dandanes. Tudi osebna lastnina se ne ščiti več. S policijskimi ukrepi je bila milijonom ljudi vzeta celo domovina in nešteti tavaajo kot nezaželeni begunci po svetu.

Dandanašnja napetost v ozračju celega sveta je posledica teh dogodkov. Ogroženo je načelo osebne svobode. A kar je še važnejše, je okolnost, da je dandanes ogrožena tudi svoboda celih narodov.

Teorija močnejših, boljših in plemenitejših ras predvideva narode prvega, drugega in tretjega reda. Narod prvega reda ima pravico po tej teoriji zaslužiti narod drugega reda. Naravno je, da tega načela človeštvo ne more priznati, ker bi sicer vzelo tudi podlago načelu osebne svobode.

Načelo osebne svobode se da le opravičiti, ako se prizna, da imamo vsi ljudje enake pravice in dolžnosti. Ne moremo priznati kakemu posamezniku prvenstva zaradi tega, ker je morda potomec kakega starega plemiča, ali sin bogatega očeta, ali brat slavnega moža. Isto načelo pa velja tudi za narode. Ne moremo priznati kakemu narodu prednost zaradi tega, ker je številnejši, ali gospodarsko jačji, ali pa ker morda misli, da se lahko sklicuje na kulturo, ki je nekaj let starejša od druge. Človeštvo živi na svetu že dokaj stotisoč let, spominja pa se svoje zgodovine jedva 6000 let. Čez sto ali dvestotisoč let bo v bistvu vseeno, ali se je kdo naučil čitati sto let prej ali kasneje.

Če tedaj priznamo načelo enakosti za posameznike, moramo to načelo priznati tudi za narode in jim moramo s tem priznati tudi pravico do svobode. Kdor zahteva svobodo za sebe, jo mora dati tudi drugemu.

Zato je obletnica francoske revolucije ravno v sedanjem času človeštvu nov opomin: Cuvajte svojo svobodo, čuvajte svobodo svojega naroda! Upirajte se nasilju in tiranstvu v vseh časih in vsepovsod!

Dr. M. Korun:

Ob delu na sporazumu

Le tak sporazum, ki bo oživil celotno enakopravnost vsemu narodu, bo najjačji temelj države

Vsi zasledujemo z velikim zanimanjem vesti o poteku sporazumevanja. Vendar ne moremo reči, da nas to, kar beremo, zadovoljuje. Časopisne vesti so zelo nedoločne, polne ugibanja in prerokovanj. Poročevalsko spremljevanje akcije za sporazum ni posrečeno, režija je slaba. Včas pa tiče seveda za pitij-

skimi razmotrivanji in izjavami posebni nameni. Zanimivo je, da je najbolj skrivnosten baš — «Hrvatski» dnevnik sam, glasilo stranke dr. Mačka. Kar se dogaja, se dogaja daleč odmaknjeno od javnosti. Oni, ki kaj vedo, molče, tisti, ki nič ali malo vedo, si pomagajo z ugibanji.

Kdor poskuša prodreti do stvarnih dogajanj, zamore ugotoviti eno: Strokovnjaki z ene in druge strani izdelujejo v okviru danih jim navodil načrte, ki naj tvorijo ogrodje sporazuma, če bodo od obeh strani sprejeti in odobreni. Očividno gre namera za tem, da se pride pred javnost z gotovo stvarjo, ne pa samo s kako platonično deklaracijo, kakor je bila objavljena po aprilskih pogajanjih v Zagrebu.

Če pride torej do sporazuma, bo očividno izdelan ali vsaj predelan do precejšnjih podrobnosti, tako, da poslej ne bo treba preveč natezanja in kritičnih razgovorov.

Pravimo: če pride do sporazuma. Smo optimisti in pričakujemo sporazum, ker ga želimo. Je pa tudi precej pesimistov, celo takih, ki tudi žele sporazum, ali vendar mislijo, da bo koncem koncev vse padlo v vodo...

Elaborat sporazuma bo moral rešiti tri glavna vprašanja: pokrajinsko razdelitev države, razdelitev zakonodajne in razdelitev upravnih kompetenc.

Rešitev prvega vprašanja bo kratka, čeprav je — morda — najbolj košljiva.

Mnogo obsejnejše je delo na vprašanju: kako zakonodajno oblast bo imel bodoči centralni parlament, kako benovine?

V tej točki se bo pokazala državnopravna koncepcija sporazuma, ki bo v nemali meri imela vpliv na bodoči razvoj države. Če ima sploh kaj smisla, na tem mestu izražati kako željo, bi jo izrekli v tej smeri, da se zagotovi čim enotnejše zakonodajstvo za vso državo pri vseh panogah, ki nimajo samo pokrajinskega pomena. Vsaj glavne razvojne smernice naj nakazujejo okvirni zakoni, podrobna prireditev je lahko prepuščena posameznim pokrajinam.

Po obsegu najobilnejše in zato tehnično zamotano in najbolj zamudno je gotovo vprašanje razdelitve upravnih kompetenc. Tu smo goreči zagovorniki popolne demontaže dosedanjega nesposobnega in zlomrkega upravnega centralizma. Z našega stališča gledano, je to vprašanje praktično važnejše, nego vprašanje razdelitve zakonodajne oblasti. Tu imajo tvorci sporazuma priliko, da pokažejo svoje strokovno znanje in praktično poznavanje kompliciranega upravnega aparata, poleg tega tudi precej iznajdljivosti. Pred vsem pa nam ne smejo dati namesto enega beograjskega upravnega centralizma kopico pokrajinskih centralizmov, nego morajo s pravilnim demonstrativnim pojmovanjem upravnih aparatov tudi v pokrajinah decentralizirati, dati občinam in drugim javnim ustanovam res živo, na neposrednem stiku z ljudstvom temelječo samoupravo. Drugače bodo svojo nalogo slabo rešili!

Končno izrekamo, vsaj za nas, samoobsebi umevno zahtevo, da dobimo to, kar dobe Hrvati, tudi mi Slovenci in seveda tudi Srbi. Še vedno se namreč najdejo ljudje, ki trde, da gre pri sporazumevanju samo za Hrvate, dočim gledamo mi drugi na to vprašanje kot na vprašanje nove, sporazumne, za državo in nas vse primernejše, zato boljše notranje državne organizacije.

Zato tudi ves naš narod z največjim razumevanjem zasleduje utrjevanje vseh teh bitnih vezi med našo državo in Bolgarijo. Zaradi tega je tudi vsa naša javnost z največjim zadovoljstvom in radostjo sprejela vesti o velikih svečanostih, ki so se vršile v Sofiji ob priliki zleta Junakov in Sokolov, ki se je vršil v Sofiji od 7. do 10. julija.

Sofija se je dostojno pripravila za te zgodovinske dneve.

Ogromne množice ljudstva iz Sofije in drugih delov države so te dni z navdušenjem, ki je v taki meri mogoče samo, ako prihaja iz odkritega srca, pozdravljale po sofijskih ulicah goste iz Jugoslavije ter neprestano vzklikale «Živela Jugoslavija! Živela slovanska sloga!»

Sofijski metropolit Štefan, znani borec za združenje vseh južnih Slovanov je imel na Junake in Sokole naslednji govor:

«Daj Bog, da ne bo nikoli več prišlo do razprtij med Bolgari in Jugoslavlani. Sokolska in junaska ideja predstavlja zdravo obliko v korist vsega slovanstva. Slovani smo bili vedno nosilci ideje svobode. Bolgarski narod želi, da nudi svojo moč ideji sv. Cirila in Metoda kot sredstva za spajanje in sporazumevanje vse slovanske kulture. Petnajst stoletij smo imeli Slovani en duh, eno srce in pismenost. Nekdo je izvršil atentat na naše duhovno edinstvo. Prosim Boga in veliko slovansko silo, slovansko zemljo, ki je rodila velike slovanske svetinje, da pomaga ustvariti delo svetovnega miru, da vstane velika slovanska duša iz krvi in trpljenja. Naj bi se vse slovanske sile združile za dobrobit slovanske družine in vsega človeštva.»

Istočasno sta se sestala na važno konferenco na Bledu dr. Kju-seivanov, predsednik bolgarske vlade in naš zunanji minister dr. Cincar-Marković. Po dvodnev nem posvetovanju je bilo izdano novinarjem uradno poročilo, v katerem se poudarja nadaljevanje politike pakta večnega prijateljstva med obema bratskima državama v skupno korist, dalje, da je treba v najkrajšem času doseči med Jugoslavijo in Bolgarijo čim tesnejše gospodarsko sodelovanje, da politika nevtalnosti in neodvisnosti najbolj ustreza koristim Jugoslavije in Bolgarije, kakor tudi miru na Balkanu. Obe vladi bosta nadaljevali prijateljsko politiko do vseh sosed. Bolgarska vlada ima do vseh stališč v sedanjih politiki Evrope isto mnenje, kakor jugoslovanska.

Kot vsi znaki kažejo, je politika zbližanja na pravem potu in je pričakovati, da bo sedaj prva etapa tega dela carinska unija med našo državo in Bolgarijo.

Ako bosta obe južnoslovanski državi krenili na pot, ki sta jo pokazala njuna poglavarja, potem ne bo več skrbi za neoviran kulturni in politični razvoj južnih Slovanov, kajti složni južni Slovani od Triglava do Črnega morja bomo predstavljali pomembno vojaško silo 3.000.000 bajonetov, ki bodo z lahkoto odbili sleherni napad, pa najsi pride od koder koli.

Ražem Andrej:

Jugoslavija in Bolgarija

Misel ujedinjenja vseh južnih Slovanov uspešno prodira tudi v Bolgariji

Že v svojih člankih v bivšem tržaškem dnevniku «Edinosti» sem obširno pisal o nujnosti zbližanja med Jugoslavijo in Bolgarijo, kajti brez sporazuma med tema dvema južnoslovanskima državama ni mogoč trajen mir na Balkanu.

Zgodovina Srbov in Bolgarov predstavlja morda eno najbolj krvavih in tragičnih žaloiger dveh narodov; ona je dajala vsemu Balkanu vedno ono znano, s krvjo oškropljeno obeležje. Krvavi dogodki so rodili eno bratomorno vojno za drugo. Na Balkanu ni bilo miru; med Balkanci je bil mir nemogoč.

Zdaj se zdi, da s pogodki iz let 1913 in 1916 pretresli vse balkanske narode, posebno Bolgare, v taki meri, da je prišlo do velikega spoznanja. Spoznanje, da skoro osemstoletna doba bojev in krvi ni prinesla bolgarskemu narodu nikakih koristi, temveč le neprecenljivo škodo, ponižanje in nesrečo. Iz tega spoznanja je vzplamtela splošna želja po sporazumu.

Misel zedinjenja vseh južnih Slovanov pri Jugoslavlanih in Bolgarih ni nova, temveč obstoja izza časa kneza Mihajla Obrenovića. Rane, ki jih je zadala svetovna vojna, so idejo zedinjenja vseh južnih Slovanov težko zadele, niso pa mogle

uničiti vseh nad, da vendar enkrat pride do sprave med obema južnoslovanskima državama.

Kmalu po vojni je začela napetost zopet popuščati. Vedno znova so se pojavljali zagovorniki zbližanja med Jugoslavlani in Bolgari. Posebno naj omenim velikega Jugoslavana Stambolijskega, ki je kot predsednik bolgarske vlade izjavil: «Jaz nisem Bolgar niti Srb, temveč Jugoslovan.»

Bivši komandant Sofije, general Lazarov, ki je po znanem strašnem atentatu v cerkvi Sv. Nedelje rešil Bolgarijo, je izjavil: «Iskreno željo imam po sporazumu z Jugoslavijo. Visoko cenim disciplino in hrabrost jugoslovanske vojske. Bolgarski vojaki se bodo veselili, če bodo lahko v jugoslovanski vojski čimprej pozdravili svoje vojne tovariše.»

Tudi z jugoslovanske strani se je podpiral sleherni pokret, ki je stremel po zbližanju z Bolgarijo.

Največje zasluge, da je zbližanje med obema južnoslovanskima državama tako napredovalo, imata pokojni viteški kralj Aleksander I. Zedinitelj in bolgarski kralj Boris, ki sta prva postavila trdne temelje za nadaljnje delo, ki je dovedlo do pakta o večnem prijateljstvu.

Žetev

Po svoji vsebinski pomembnosti je smisel naslovne besede tako bogat, da prekaša celo vse novodobne ustvarjalne sile, ker po svojem prirodnem procesu prinaša pogonsko moč vsemu življenju sveta in blagostanje narodom.

V nedavni dobi so narodi poleg zemeljskih pogojev in podnebnih prilik spravljalni uspeh in veličino žetve tudi v zvezo z metaforičnim pojmovanjem. Današnji napredek znanosti na vseh področjih je to ljudsko pojmovanje skoraj docela izpodbilo ter ga nadomestilo s fizikalno-kemičnimi izsledki ter s tem združeno umetno gojitvijo posameznih rastlinskih kultur in vseobčo modernizacijo v obdelovanju zemlje.

Kljub tem dejstvom pa je ostala ta prirodna procesna elementarnost v svojem bistvu neizpremenjena in človeškemu razumu se do danes še ni posrečilo doumeti vso veličino tega naravnega izvornega blaga ter postaviti o njem absolutne teorije.

Naj bo že kakorkoli, eno je gotovo, da je bistvo žetve največji in najvažnejši prirodni dar, iz katerega se črpa najosnovnejše, kar je neobhodno potrebno za vsa živa bitja. Narodi so zato veseli obilne žetve, ker vidijo v njej lažjo in sigurnejšo bodočnost. Tako je bilo od nekdaj in tako bi moralo ostati tudi v bodoče. Toda neurejene razmere vobče in zlasti današnji družbeni red so v svetu preobrazile te nazore in danes se že lahko opazi, da je poleg moderne oboroževanja postala tudi žetev tista velika krepilna in dejanska opora, ki naj zagotovi že v naprej v duhu vsaki pripravljajoči se stranki čim lažje in sigurnejše pogoje za uspešne razvojne akcije, vojne pohode in zmago.

Vera sicer tolmači vojno kot šibo božjo. V danem vzdušju in v vsesplošni razrvanosti razmer se zdi, da je to tolmačenje verske dogme popolnoma na mestu. Če ljudstvo, oziroma narodi nočejo uporabljati naravnih dobrin, ki jih donaja in nudi zemlja predvsem sebi za blagostanje ter dopuščajo, da služijo modernim teorijam in zlasti v krepitvi vojni psihozi, potem si s tem brezbrzišnim in nepotrebnim samozatajevanjem izpleta že v naprej samo sebi bič, s katerim bo tepeno in končno potepano.

Kakšno naj bi torej moralo biti naziranje o veličini žetve kot naravnemu blagu, ki je svrha in izključni namen blagostanju narodov? Miroljuben človek si to ne more razlagati drugače, kot na ta način, da naj ga bo vreden in deležen samo tisti, tako posameznik, kakor tudi celota, ki spoštuje pravice svojega sočloveka najmanj toliko, kakor svoje lastne, pa naj si ga potem pridobiva posredno ali neposredno.

V nasprotnem primeru je pa sveta dolžnost vseh poklicanih činiteljev, da v danem momentu izključijo vso trgovsko stran svoje politike in jo nadomestijo z vsemi tistimi merami, ki bodo v najslabšem primeru vsaj omilile grozote, ako jih prinese eventualno nov svetovni pokoli.

Tudi za ta razglabljanja velja naš narodni pregovor, ki pravi, da je po toči zvoniti prepozno!

— ič.

Verska strpnost in toleranca v vseh javnih vprašanjih so vodilna načela društva „Slovenska Beseda“

Mihelčič Ivan:

Obrtniška zbornica v Ljubljani

Kakor izgleda, je zadeva z vprašanjem ustanovitve obrtniške zbornice v Ljubljani v odločilni fazi, sodeč po izjavah in dejstvu, da se je v zadnjem času večina prisilnih obrtniških združenj izjavila za samostojno obrtniško zbornico v Ljubljani.

Dobrih deset let je zavzemalo vprašanje osamosvojitve slovenskega obrtništva v svoji vrhovni gospodarski organizaciji — zbornici, dnevi red prisilnih in prostovoljnih obrtniških organizacij. Deljena so bila mnenja in občutki javnosti, ko se je pričelo to vprašanje pred leti javno razpravljati, čeprav je spadalo, kakor spada vsako strokovno vprašanje izključno le v razpravo in odločitev onih, ki so s tem prizadeti. V našem primeru je bilo prizadeto obrtništvo, kot najjačji stan gospodarske panoge po številu, organizirano na prisilni osnovi v skupni zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. Dejstvo je, da je po svoji številčnosti, pa tudi drugače, po svoji gospodarski in organizatorični sposobnosti naše slovensko obrtništvo jak člen v verigi vsega slovenskega gospodarstva, vsled česar so se vedno tudi vse politične stranke zanimale za obrtništvo, pred vsem za njegove glasove in glasove vseh, ki so tesno povezani z obrtniško bitnostjo, to je z obrtnikovimi pomočniki, vajenci in njegovo družino. Iz tega zanimanja, ki je obstajalo v tem, da je bil obrtnik vedno dober delavec in priganjač za vse politične stranke, so stranke tudi obrtništvo povsem ali večinoma omrežile tako, da je bil obrtnik le orožje v rokah strank, ki pa se za njega niso brigale, kakor bi to zaslužil. Drugi stanovi, oziroma gospodarske panoge, kakor trgovci, industriji in gostilničarji niso bili nikdar političnim strankam ono uspešno sredstvo glede dosege političnih vplivov, kakor je bil obrtnik, pa so vendarle dosegali večje in vrednejše uspehe ter gospodarske koristi in končno veljavo in ugled, kakor je to mogel uspeti obrtnik. Razumljivo je vsled tega rastle med obrtništvom nezadovoljstvo in razočaranje nad političnimi strankami, ki so imele skrb za vse druge stanove prej, kakor pa za obrtnika. Vpliv so imeli vsepovsod drugi stanovi nad obrtništvom, in to je bilo vedno tudi v skupni gospodarski ustanovi, Zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. Baš vpliv nadvlade in odločanja drugih je izrazilo obrtniških vprašanjih je naposled tudi naše obrtništvo vzdramilo, da ni moglo več soglašati z zastarelim sistemom skupne zbornice TOI v Ljubljani.

Predpriprave za novi obrtni zakon in končno tudi zakon sam, ki je izšel leta 1931., so razgibale slovensko obrtništvo, ki je za to priliko imelo več sestankov, konferenc in anket z obrtništvom iz ostalih pokrajin države. Od vsega tega je naše obrtništvo bilo tudi informirano o položaju, tako v Srbiji, Hrvaški in drugod ter ugotovilo pomen njihovih prostovoljnih in prisilnih organizacij za vidnejše in bitnejše interese obrtništva. Pri tem seveda ni ostalo neopaženo, kakšen vpliv in pomen ima samostojna obrtniška zbornica v Beogradu za obrtništvo ondotnega področja, t. j. za vso Srbijo in Staro Srbijo s Črno goro, katero področje je imela obrtna zbornica v Beogradu do uveljavljanja novega obrtnega zakona.

Novi obrtni zakon je razgibal obrtništvo širom države, saj vsebuje med drugimi določili v stvari

organizacij obrtništva tudi zbornice, kot vrhovne prisilne organizacije obrtništva za gotova področja. Določeno je, da se morejo osnovati samostojne obrtniške zbornice ali pa združiti samostojne zbornice v skupne zbornice, kar velja seveda za vse glavne gospodarske panoge, ki so združene v obstoječih gospodarskih zbornicah. Izvedba načina tega je po zakonu točno določena, vendar pa so bile prilike v Sloveniji leta 1931. in 1932. vsled nemogočih političnih vplivov posameznikov take, da ni bilo obrtništva dano svobodno se izjaviti o sistemu zbornice, kakor je to zakon zahteval.

Udarec v obraz svobodoljubnemu in samozavestnemu obrtništvu je tedaj in deloma že pred tem zdrnil samozavestne obrtnike, ki so si zastavili za svoj cilj nalogo, odpreti oči slovenskemu obrtniku in ga podrobno informirati o stvari, ki je izključno njegova in nikogar drugega. To je tudi sijajno uspelo pod vodstvom Društva jugoslovanskih obrtnikov, katero je uspelo razgibati in predramiti našega obrtnika, da se je postavil na lastne noge, se osamosvojil varuštva in tudi sam jasno in odločno spregovoril, da hoče biti, kot polnoleten, sam gospodar v svoji hiši brez varuštva. Preko mnogo zaprek, uradnih in neuradnih, preko nezakonitih razpustov društev in preko mnogih denarnih in ostalih kazni v borbi za svojo samostojnost, ob velikih moralnih in materijelnih žrtvah posameznih obrtnikov in njihovih organizacij prihaja slovensko obrtništvo do svoje obrtniške zbornice, ki mora postati po ogromnih in težkih preizkušnjah res torišče dela za obrtništvo.

Nikdar se nismo vprašali, po kateri poti pridemo obrtniki do samostojne obrtniške zbornice v Ljubljani. Nikogar nismo spraševali, ko smo ustvarjali pogoje za pokret obrtne zbornice, po njegovem političnem prepričanju, ker smo vedno smatrali, kot gospodarstveniki, edino za uместno vprašati, če je vsakdo, ki se nam je priključil, v prvi vrsti obrtnik in voljan, kot obrtnik sodelovati. Iz tega vprašanja nismo nikdar delali političnih vprašanj, kar je bilo tudi prav, kajti danes po tolikih letih borbe vidimo, da je zmagala obrtniška zavest, katere ni mogel ukloniti noben politični režim, niti kakorkoli postavljene zanke in najeti razdirači. Pred uveljavljenjem in ustanovitvijo obrtniške zbornice v Ljubljani že danes poudarjamo, da nas bo pri delu v tej ustanovi in za to ustanovo vodilo načelo, da moramo delati za interese obrtništva ter s tem za sebe, svoje, svoje pomožne osebe in bodoče obrtniške generacije. Vsi smo poklicani sodelovati, najboljši med nami po svojem strokovnem znanju in organizatorični sposobnosti, predvsem pa po svojih moralnih vrlinah in po strogo zajamčeni svobodni izbiri naj pa upravljajo obrtno zbornico za Slovenijo v Ljubljani po preizkušenih načelih ostalih obrtnih zbornic v državi.

Ob zaključku teh izjav naj pa naglašamo, da bodo morale biti vse politične stranke v bodoče na strani obrtniškim interesom in se ravnati po želji obrtništva, nikakor pa stvari, za katere se obrtništvo odloči, ovirati, kot smo imeli to slučaj pri ustanovitvi obrtne zbornice. Prevladati mora tudi pri politikih in vseh političnih strankah zdravo mnenje, da je obrtniški stan — temelj države.

Za narodno gospodarstvo kvarni karteli

(Ob podražitvi papirja v Jugoslaviji)

Že davno je minil čas, ko je bil edini smoter slehernega gospodarstvenika: pridobivanje dobička. Gospodarstvo je povezano z vsem življenjem celotnega naroda, je med nosilci temeljev za obstoj ljudskih množic.

Zategadelj danes nobenemu gospodarstveniku podjetju ne more biti svobodno, da stremi le za svojo koristjo in zbira dobičke, nego mora biti delovanje sleherne gospodarske ustanove skladno s koristmi vsega gospodarstva življenja in posredno z

interesi celotne narodne vzajemnosti.

Tembolj velja to za kartele!

Ustanavljanje, obstojanje in delovanje kartelov določa poseben zakon, že to dejstvo pove vse: da so karteli le izjemoma dopustni, kolikor so potrebni in kolikor so s svojim delovanjem skladni z običnimi interesi.

Najvažnejša opravičljiva osnova za ustanavljanje kartelov je ureditev skupnega nakupovanja surovin, skupno predelovanje, ureditev trga, češ da se prepreči pešanje določene

industrije, določevanje smiselne produkcije in podobno.

Najvažnejši razlog za prepoved kartelskega grupiranja pa je pretirano ustvarjanje dobičkov na račun splošnosti.

Te misli so pomembne, kadar slišimo in čitamo o ponovnem povišanju cen papirja.

Papirne tovarne so namreč pred nekaj leti osnoval svoj kartel. Osnova se je z velikimi težavami, ker nekatere tovarne papirja niso hotele v kartel. Vdale so se šele sili in težkim grožnjam z gospodarskimi represalijami najtežjega obsega.

Kakor se večkrat dogaja, imajo tudi v tem kartelu važen vpliv osebe, ki so začele spreminjati svoja imena in ki imajo po očakih prirojene posebne trgovske sposobnosti, ki so v nekaterih državah že prepovedane. In kaže, da se bo tudi pri nas potrebno odločiti za radikalno odstranitev vplivov te vrste, če hočemo, da bo narodno gospodarstvo pravilno uspevalo.

Odkar se je osnoval ta kartel, imamo dviganje cen papirja kar na dnevnem redu. Pri tem pa za dviganje ni nikake stvarne potrebe, saj so že pred kartelom pri neurejeni produkciji in konkurenčni prodaji zaslužile tovarne papirja težke milijone. Z dviganjem cen pa prihajajo dobički letno že do takih višin, da presegajo vsakokrat znatno ves investiran kapital.

Mnogo pove že dejstvo, da predstavlja ena sama skupina teh tovarnen vrednost preko 150 milijonov di-

narjev pri 25 milijonih akcijskega kapitala. Pri tem pa so se še stalno porazdeljevali visoki letni dobički na druge načine. V tej industriji imamo pravi drugi primer rentabilnosti, kakršnega opazamo pri sladkornih tovarnah. To kaže, da je za mnoge Jugoslavija pravi gospodarski eldorado kljub krizi in revščini, ki drugače vlada med nami povsod.

Pri papirju pa tudi ne gre za kak luksuzni predmet nevažne vrste. Papir je kulturna potreba. Po porabi papirja se meri višina narodne omike, višina civilizacije. Dviganje cen papirja pomeni torej udarec na kulturno življenje, poseg v narodni kulturni razvoj. Z novim poviškom cen papirja bo vagon papirja dražji za okoli 15.000 dinarjev. In ker se v Sloveniji producira letno 757 vagonov papirja, pomeni, da bomo zaradi zadnjega poviška samo pri nas plačali letno okoli 11 milijonov dinarjev. Če k temu priletejemo še prejšnje poviške, in nato še osnovne dobičke, ki jih je ta industrija spravljala že prej, dobimo gotovo kar tridesetmilijonske vsote, ki jih mora po nepotrebnem plačevati skromna naša kultura ali bolje: naš človek, ki ima — hvala bogu — tudi kulturne potrebe.

Gotovo vse te ugotovitve upravičeno vzbujajo odpor.

In v tem odporu vprašujemo: Ali je vse to dopustno? Zakaj imamo zakon o kartelih? Doklej bo še trajalo, da se bodo odgovorni zganili in izvršili zakonito dolžnost? — m.

Pismo dr. Laze Markovića radikalom

Znani prvak Radikalne stranke, bivši minister in sedanji narodni poslanec dr. Laza Marković je naslovil na svoje volilce in prijatelje daljše pismo v obliki letaka, v katerem razpravlja in pojasnjuje svoje stališče z ozirom na prav posebno kočljivo zunanje- in notranjepolitične prilike.

V njem se bavi predvsem z našimi notranjepolitičnimi prilikami, zaradi katerih pravi, da je v dani situaciji dolžnost vsakega resnega človeka, da se dvigne nad strankarske in druge ozire in interese ter da se potruditi z vsemi svojimi silami, da se v slogi in solidarnosti obvaruje varnost in neodvisnost naše države. Dalje podčrtava nujnost, da se morajo Hrvati počutiti v skupni državi kot v svoji lastni zemlji in da bodo videli v tako organizirani in s sporazumom urejeni Jugoslaviji tudi ustvaritev svojih idealov.

V nadaljnjem izjavljanju naglašava, da so pri zadnjih volitvah radikalni v opoziciji, kateri so bili zbrani okoli Ace Stanojevića, dobili okoli 80.000 glasov, medtem ko je Radikalna stranka pred diktaturo pri zadnjih svobodnih volitvah leta 1927. dobila okoli 800.000 glasov. Prepričan je, da je sedaj najmanj en milijon radikalnih pristašev v državi, ter da je državni in na-

rodni interes, da se zopet radikalni združijo v eni stranki, katera mora imeti po svoji moči zopet močan vpliv.

Tenor njegovega pisma pa izzveneva v tem, ko ugotavlja, da, medtem ko so Hrvati zbrani in složni v Hrvatski seljački stranki, Slovenci okoli dr. Korošca in prav tako muslimani, ter čuvajo vse te grupe z brigo svoje vrste in svojo moč, se Srbi raztreseni in razbiti.

Po vseh teh dejstvih in zlasti po potrebi in zahtevi časa se nadeja, da bodo vsi odločujoči činitelji, ki bodo uvideli to nujnost, katero je zlasti s svojim delovanjem in pismom dokazal in navedel, prišli končno kljub zaprekam do obnovitve Radikalne stranke, ki ima med srbskim narodom tradicionalno obeležje.

Mi nimamo k temu njegovemu pismu dodati ničesar bistvenega, ker je naše stališče do hrvaškega vprašanja od vsega početka popolnoma istovetno z navedenim izjavljanjem. Pripominjamo pa samo, da so ugotovitve dr. Laze Markovića simptomatične in da prodira med srbskim narodom polagoma tudi zavest, da brez smotrnega, odkritosrčnega in skupnega sodelovanja naroda ne more biti trajnih in koristnih uspehov.

Čitajte!

VSE ONE, ki so prejeli v današnji številki položnice, prosimo, da nam nakažejo naročnino, ki znaša za vse leto 20 dinarjev, za pol leta 10 dinarjev. Člani in naročniki «Slovenske besede» imajo pravico do brezplačnih pravnih in upravnih nasvetov.

*

Glej tudi «Posvetovalnico» v inseratnem delu lista.

Listnica uredništva

S. K. iz Kranja: Brezuspšno bi bilo, ako bi Vaš članek skušali priobčiti, kar ni mogoče. Res pa je, kakor to razpravljate v svojem sestavku, da hodi sedaj znana klika iz Slovenije potem, ko je vendarle po dolgem času uvidela, da se ji oddaljuje in jo zapušča ljudstvo, po instruk-

cije v južni predel naše države. Le pomirjeni bodite in verjete, da jo v Sloveniji tudi te instrukcije ne bodo ponovno posadile na politične stolčke, ker ima preveč lepo politično preteklost. — Dalje Vam sporočamo, da je tudi nam že znana potreba, da se ustanovi v Kranju podružnica našega društva, kakor to naglašate v Vašem dopisu. Vse potrebno bomo izvršili v mesecu avgustu in Vas prosimo, da o tem obvestite vse naše prijatelje.

Mestna hranilnica ljubljanska ima lastnih rezerv Din 28.650.000

Vloge Din 420.000.000.—

Dovoljuje posojila proti vknjižbi Za vse obveze hranilnice jamči mestna občina Ljubljanska

Mestna hranilnica ljubljanska je učilnica štedljivosti, nezmotna vaba malih in velikih, da ji v trdnem zaupanju poverjajo svoj imetek v pošteno čuvanje in povečevanje.

Kongres Kristusa Kralja

Pretekli torek 25. julija se je pričel v Ljubljani velik in prav dobro obiskan kongres Kristusa Kralja, katerega se je udeležilo poleg velikih množic vernega ljudstva iz Jugoslavije in tujine, seveda pa v prvi vrsti iz vse Slovenije, tudi večje število civilnih, vojaških in cerkvenih dostojanstvenikov, na čelu s posebnim odposlancem papeža, kardinalom-legatom msgr. dr. Hlondom, najvišjim predstavnikom rimsko-katoliške cerkve na Poljskem. Zastopnika sv. očeta je sprejel ob prihodu v našo državo na naši severni meji v Mariboru v navzočnosti predstavnikov vsega javnega življenja in velikih množic slovenskega obmejnega prebivalstva ban dravške banovine g. dr. Natlačen, ki je visokega gosta po zaključku tudi spremil do državne meje na Rakeku, kjer se je poslovil od naše domovine. Dobro pripravljene in zelo razmahnjene organizirane kongresne prireditve so trajale od 25. do zaključno 30. julija in so dosegle svoj višek z imponantnim nastopom na ljubljanskem Stadionu, kjer so prisostvovali glavni verski manifestaciji poleg mnogih škofov in nadškofov, nižje duhovščine in zlasti podeželske mladine ter kmečkega ljudstva tudi še vojaški zastopniki Nj. Vel. kralja Petra II. in Nj. Vis. kneza namestnika Pavla, kakor tudi več ministrov v zastopstvu vlade in predsednika vlade ter več senatorjev in narodnih poslancev. Razumljivo je, da niso manjkali

predstavniki vseh slovenskih mest, trgov in podeželskih občin, kakor tudi zastopniki današnjega slovenskega javnega, gospodarskega, političnega in ostalega življenja.

Ves katoliški tisk Jugoslavije in tujine, poleg njega pa ostali nepristranski in izvenpolitični listi, je pisal zelo pohvalno in navdušeno o ljubljanskih katoliških kongresnih prireditvah. Med drugim so listi, ki sicer ne stojijo v ožjem krogu rimsko-katoliške cerkve, naglašali, da morajo, ne dotikajoč se versko-duhovnega značaja in pomena takih kongresov, ugotoviti nesporno dejstvo, da so take manifestacije za krščansko vzgojo in prepoved človeškega rodu v današnjem času bolj kakor kdaj poprej potrebne in da imajo obenem še prav poseben pomen zlasti za državo, v kateri se vršijo. Tako gostom iz vseh krajev naše domovine, kakor tudi vsem visokim udeležencem iz tujine daje tak kongres najširšo možnost, da se nepristransko in podrobno poučijo o naših razmerah, o napredku in prospehu našega naroda v lastni svobodni državi, o sadovih krščanske vzgoje ter o medsebojnih odnosih posameznih ver in cerkev v naši državi. Gostje so nedvomno odnesli iz naše domovine najlepše vtise v vsakem pogledu in je torej ta velika slovenska, obenem pa mednarodna prireditev dosegla tudi v tem pogledu popoln uspeh.

† Karol Soss

Julija je umrl v Berlinu po dolgi in težki bolezni ugledni ljubljanski trgovec Karol Soss. Bil je več let predsednik ljubljanskega združenja trgovcev in je sodeloval v raznih strokovnih organizacijah. Bil je tudi nekaj časa član ljubljanskega občinskega sveta, v katerem je odločno branil koristi trgovstva.

Karla Sossa pa smo cenili zlasti zaradi njegovega narodnega mišljenja. Bil je vnet Sokol ter je vedno radevolje sodeloval pri vsaki narodni akciji. Bil je odkrit značaj, vesel v družbi in zvest prijatelj. Ohranili mu bomo svetel spomin!

Preostanim pa izrekamo najgloblje sožalje.

Politični pregled

Notranja politika

Tudi naše notranje politično življenje je stalo v preteklih štirih tednih v znamenju poletne vročine, političnega zastaja in vsestranskih pečitnic. Nj. Vis. knez namestnik Pavle je odpotoval z Nj. Vis. kneginjo Olgo v London na zasebni obisk k angleškemu kraljevskemu paru in se doslej še ni vrnil v Jugoslavijo. Nj. Vel. kralj Peter II. in Nj. Vel. kraljica Marija preživljata drugi del letošnjega poletja v kraljevskem dvorcu Suvoboru na Bledu. Ministrski predsednik g. Cvetković se je mudil že ponovno v Sloveniji, kjer se tudi zdravi predsednik senata g. dr. Korosec. Ostali člani vlade se mude po raznih mestih križem države, deloma po zasebnih, deloma po državnih oziroma strankarskih poslih.

V vsej državi se nadalje prevladuje vtis, da je vprašanje sporazuma med g. Cvetkovićem in g. dr. Mačkom na najboljši poti. To se da sklepati tudi iz sicer redkobesednih izjav obeh omenjenih politikov, ki sta prav pred dnevi novinarjem zatrjila, da bo sporazum sklenjen še mnogo pred letošnjo jesenjo, glede točnega dneva in vsebine pa je g. dr. Maček dodal, da nikakor ne bo biti v tej zadevi prerok niti to more biti. V javnosti krožijo o podrobnostih sporazuma najrazličnejše verzije, vendar pa naj bodo te že take ali drugačne, dejstvo je, da si prav vsi krogi in sloji našega naroda želijo čim skorajšnje in čim zadovoljivejše rešitve tega važnega in perečega vprašanja.

Iz raznih hrvatskih listov posnemamo, da je bila stvar okoli sporazuma izročena sedaj pravnikom-

strokovnjakom, iz česar bi se dalo sklepati, da gre sedaj bolj za formulacijo besedila sporazuma, kakor pa za vsebinsko stran.

Glede sodelovanja hrvatskega naroda s svojim voditeljem g. dr. Mačkom v vprašanju sklepanja sporazuma pišejo vodilni listi hrvatskega narodnega gibanja, da je hrvatski narod vedno bil in tudi še vedno je za sporazum, ker je z vsem svojim nastopom doslej dosledno stremel po pravičnem in poštenem sporazumu med bratskima narodoma ter je tudi to politiko, katero je uspelo g. dr. Mačku uvesti kot edini izhod iz neznosnega položaja, krepko in iskreno podpiral. Dejstvo je, da osnovni hrvatski narodni življenjski pogoji in vse njegove bitne zahteve danes še niso uresničeni, zaradi česar trenutno še ni umestna zahteva po čisto politični in pa gospodarsko-politični demobilizaciji hrvatskega naroda. Nasprotno poudarja hrvatski tisk, da je danes šele kar najbolj potrebna splošna disciplinirana mobilizacija vseh hrvatskih narodnih sil, ker bodo šele s tem nastopom dosegljivi in izvedljivi vsi veliki postavljeni cilji.

Po vseh omenjenih znakih sodeč stoji torej stvar sporazuma med Srbi in Hrvati zadovoljivo in dobro. Optimizem, ki se odraža pri predstavnikih obeh narodov, daje precej upanja, da ni iluzoren. Javnosti sta predsednik vlade g. Cvetković in g. dr. Maček s svojimi zadnjimi izjavami vlila znatno porcijo sugestije o boljši bodočnosti konsolidirane Jugoslavije, kar si sleherni jugoslovanski državljani tudi iskreno želi, zlasti še, če premotri in pretehta napete odnose med ostalimi evropskimi narodi in

državami. Bolje pa je vsekakor nekoliko počakati in potrpeti, da se zgradi v pogledu sporazuma res nekaj krepkega, zdravega in trajnega, kakor pa da bi se v nestrpnosti morali zadovoljevati z napol ali slabo izdelanim začasnim soglasjem in z le zasilno rešitvijo tako važnega in usodnega vprašanja.

Zunanja politika

Vsa mednarodna politika se je v zadnjem času razvijala docela v znamenju počitnic in stalne hude poletne vročine. Ugotoviti moramo predvsem, da je nastalo okoli spornega gđanskega problema očitno zatišje, glede katerega pa pretiran optimizem ni na mestu, ker bi nas utegnil razočarati. Evropski položaj, gledan skozi povsem objektivna in čista očala, ostaja slejkoprej izredno resen in napet. Začasno zatišje v gđanskem vprašanju pripisujeta angleški in francoski tisk izredno le zadnjim poudarjenim manifestacijam francosko-angleške vojaške solidarnosti in vojne pripravljenosti. Zdi se pa, da tiči za tem trenutnim pomirjenjem še marsikaj drugega, kar tudi močno spominja na soparico in težke, črne oblake pred bližnjo nevihto. Kdo in koliko ima prav, nam bo verjetno pokazala že bližnja bodočnost.

V zahodnih demokratičnih vele-silah, prav tako pa tudi pri njihovih najtesnejših zaveznikih, zlasti na Poljskem, se dan za dnem priprave za najhujše eventualnosti stopnjujejo in beremo neprestano o vedno večjih kreditih, ki jih francoska in angleška vlada izdajata za aktivno in pasivno obrambo za primer evropskega vojnega konflikta. Tako previdno postopanje se zdi docela opravičljivo, če pomislimo, da držijo Francija, Nemčija, Poljska in še nekaj drugih večjih držav stalno pod orožjem cele armade več milijonov do zob oboroženih mož v svojih «nepremagljivih» bojnih obmejnih črtah, kakor so Maginotova, Siegfriedova in druge. Anglija je vpoklicala te dni pod orožje, baje na dvomesečne «orožne vaje» nad četrt milijona rezervistov. Angleška admiraliteta je zapovedala, da mora stati stalno, noč in dan, pod polno paro in v polni vojni pripravljenosti vse domače, sredozemsko in atlantsko brodogradnje. Iz Anglije in Francije se vršijo s stoterimi in stoterimi bojnimi letali vseh kategorij in oblik celodnevni manevri brez pristanka in se torej že praktično izvaja in preizkuša popolno vojaško sodelovanje obeh zahodnih velesil v zraku od Severnega morja doli do Sredozemlja in še čez. Na nemški in italijanski strani nečesto prav nič zaostajata za temi zračnimi manifestacijami in demonstracijami, kar je razvidno iz pisanja vsega hitlerjevkega in fašističnega tiska, ki naglašajo, da je italijansko in nemško zračno brodogradnje danes najboljše in absolutno nepremagljivo na vsem svetu.

Angleško-francosko-ruska pogajanja v Moskvi so pričela dobivati vendarle konkretnije oblike s pristankom ruskega komisarja za zunanje zadeve, da so mogoči resni in stvarni razgovori na podlagi medsebojnega spoznanja vseh vojaških tajnosti in na podlagi pripravljenosti za sklenitev najtesnejše vojaške zveze med temi tremi velesilami. V ta namen sta se francoska in angleška vlada že sporazumeli in se te dni podajajo francoski in angleški vojaški strokovnjaki skupno v Moskvo, kjer bo očitno silna evropska demokratična vojaška trozveža končno ustvarjena ter svečano podpisana. Svet je le radoveden, kdo bo imel potem na vročih evropskih tleh še pogum in drznost, rožljati objestno in izzivalno s sabljo, ko je vendar vsakomur jasno, da je za ohladitev Evrope bolj na mestu palmova vejica angela miru, kakor pa Marsov krvavi meč.

Franciji in Angliji je, enako kakor nam samim, mnogo lažje na tem, da bi ohranile balkanske države v primeru povečanja medna-

rodne napetosti v severni in srednji Evropi svojo popolno nevtralnost. V primeru zajamčenja take nevtralnosti je pripravljena Anglija, da nudi Jugoslaviji in Bolgariji izdatno finančno pomoč in okrepilo, ki bi znašalo za nas jugoslovane, kakor se da razbrati iz pisanja zadnjih londonskih listov, okrog pet milijard dinarjev, izplačljivih v ob-rokih po nekaj sto milijonov.

Odnosaji med Rusijo in Japonsko se še nadalje močno zaostrujejo, čeprav je japonski ministrski predsednik ponovno naglasil, da bo japonska vlada še nadalje poskušala «ohraniti tesne prijateljske stike s svojo sovjetsko sosedo» in da bo še nadalje urejevala vsa sporna vprašanja na prijateljski način, kakor je to delala doslej. Vsak dan pa imamo priložnost, da beremo v japonskih vojnih poročilih z mandžursko-mongolske meje, koliko sto in sto sovjetskih vojnih letal so sestrelile japonske protiletalske baterije. Angleško-japonska pogajanja so običajna na mrtvi točki sprico izredne moralne podpore s strani Združenih držav severnoameriških, ki so v obliki nekakega ultimatum

odpovedale na kratek polletni rok dosedanje svojo gospodarsko pogodbo z Japonsko. Iskušenejši politiki in državniki svetovnega kova vidijo v tej odpovedi neogibno propast Japonske.

V Španiji se vrsti zarota za zaroto in «premaganji» republikanci zopet dvigajo glavo pod globokim vtisom najnovejših nesoglasij med generalom Francom in nekaterimi njegovimi najožjimi in najzvestejšimi sotorci iz pretekle državljanske vojne, ki nikakor ne soglašajo z njegovimi drznimi nameni o preureditvi nacionalne Španije v popolno fašistično diktaturo po vzgledu Nemčije in Italije. Resno pa je pričel misliti na svoj povratak na španski prestol tudi pregnani bivši španski kralj Alfonz.

Vsekakor smemo pričakovati že v najbližji bodočnosti važnih mednarodnih dogodkov, zlasti še, ker se bliža žetev svojemu koncu. Zeleti bi bilo le, da bi zmagala pamet in človekoljubje, ker sicer bo svetovna katastrofa neizbežna, če bo srp in koso na žitnem polju zamenjala puška z bajonetom v strelskih jarkih razdejane matere zemlje.

Festival slovenskih narodnih običajev v Mariboru

Dolžnost vseh Slovencev je, da posetijo obmejni Maribor

Festival slovenskih narodnih običajev, ki bo prirejen v okviru letošnjega VIII. Mariborskega tedna dne 5. in 6. avgusta na stadionu SK Železničarja, bo največja in najzanimivejša tovrstna dosedanja prireditev na Slovenskem. V celoti bo nastopilo 9 skupin, in sicer 4 iz bivše mariborske oblasti in 5 iz Bele Krajine, v celoti pa bo sodelovalo okoli 200 ljudi.

Prva skupina bo iz Lancove vasi pri Ptuj. Skupina bo sestavljena iz 22 sodelujočih v narodnih nošah pod vodstvom Mira Vavpotiča iz Sv. Vida pri Ptuj. Pokazala bo v treh nastopih Orače, Plesače in Ruso s petimi figurami. Drugo skupino bo tvorilo osem mešanih parov v narodnih nošah iz Beltincev v Prekmurju. Vodil jih bo Matjaž Kovač in pokazali bodo 6 originalnih panonskih plesov, med temi Meštarski ples, Gostuvarski ples, Gostuvarsko obredno kolo in ples Marko skače z lastno originalno glasbo. Tretjo skupino 20 sodelujočih bo poslal Sv. Jurij ob Ščavnici pod vodstvom Franja Žižka. Pokazali bodo v domačih narodnih nošah zimske obredne prizore: Štrjaka, Ruso, Valček, Ključ in Ličijo. V četrti skupini se bo predstavilo 39 nastopajočih iz Sv. Marka niže Ptuja pod vodstvom Franja Žižka s Kurentom, Zlodejem, Orači, kokotiči, Medvedom, Ruso in Kopijašavo.

Bela Krajina bo poslala prvo skupino 50 žensk in moških iz Črnomlja pod vodstvom Lojzeta Setine. Izvajali bodo Zelenege Jurija po starem, Sprevod in Črnomaljsko kolo-most. Drugo skupino 12 mešanih parov pod vodstvom Marice Weissove Metlika z Metliškim kolom v štirih delih, obrednim prizorom Mostom, svatovskima igrama Rešetca in Robiči ter igrokazoma Kurji boj in Turen. Tretja skupina 16 ljudi v narodnih nošah pride pod vodstvom Oskarja Maliča iz Vinice in bo nastopila z Viniškim jastučakom, Kresnicami in skupnim prizorom. Adlešiči pošljejo skupino 18 moških in žensk z originalno godbo in bodo predvajali dvojce starih kol, in sicer Hruške-jabolka in Lepo Anko ter obredni prizor Kresnic. Zadnjo skupino 26 nastopajočih pošljeja kraja Poljane-Stari trg pod vodstvom Rada Radatoviča in bodo iz-

vajali ženitovanjsko kolo s praporom, ženinom in nevesto ter kolo Kresnice.

Belokrajince bo skupno vodil dr. Milan Bano, predsednik Belokrajinskega kluba, tehnično vodstvo vse prireditve je prevzel naš znani folklorist Fr. Marolt, vodstvo štajerskih in prekmurskih skupin pa Hrvoj Maister, tajnik društva Prijateljev Slovenskih goric. Dne 5. avgusta bo ob 12. uri sprevod vseh skupin s kolodvora na Mariborski teden, ob 17. uri pa sprevod po mestu na stadion SK Železničarja na Tržaški cesti. Nastop se bo pričel ob 17.30 in bo trajal dve uri in pol. V nedeljo 6. avgusta bo pa matineja, ki se bo pričela ob 10. in bo trajala do 12.30. V soboto 5. ob 9. uri dopoldne bo poizkusni nastop štajersko-panonskih skupin, popolne ob 15. pa belokrajinskih, h katerim bodo smeli samo novinarji, fotografi s posebnimi izkaznicami «Putnika» in člani tehničnega osebja. Že ta program, podan samo v suhih obrisih, dokazuje, da bo ta prireditev nekaj povsem novega in vredna, da si jo ogledajo ne le domačini, ampak tudi gosti in tujci. Za marsikoga bo to naravnost odkritje nečesa, kar je naše prastaro narodno blago, pa je žal večinoma že pozabljeno in ohranjeno samo še v nekaterih naših pokrajinah in v teh le v redkih vaseh.

Četrtninska vožnja dovoljena

Obiskovalci festivala bodo uživali ugodnost četrtninske vožnje le na podlagi posebne legitimacije prirediteljev festivala. — Legitimacije, ki stanejo 2 dinarja, so interesentom od pondeljka dne 31. t. m. na razpolago v vseh poslovalnicah «Putnika» v Sloveniji in tudi pri vseh večjih občinah. Legitimacije razpošilja po naročilu tudi neposredno Tujskoprometna zveza «Putnik» v Mariboru (naročilom je priložiti 2 dinarja v znakmah in frankirano kuverto za odgovor). Ugodnost četrtninske vožnje za obisk festivala velja za dopotovanje v Maribor od 4. do 6. avgusta in za povratak od 5. do 7. avgusta. Vsa podrobnejša navodila za uživanje ugodnosti četrtninske vožnje so razvidna iz legitimacije za festival.

Gostilna „ŠTRAJZEL“

Domače zanimivosti

Doživljaj z umetnino

Iz notie dnevnega časopisja vedo naši bralci, da je bil v park pred ljubljanski muzej pred nekaj tedni postavljen kip, ki naj simbolizira slovensko ženo. Tvorca kipa je kipar Kralj.

Kip je naša umetniška in laična javnost odklonila. Časopisni in drugi javni kritiki se sledilo poškovanje kipa, ki ga — kljub rasističnem zagovoru od strani univ. prof. B. Zarnika iz Zagreba — obsojamo.

Toda, nismo se zato oglasili, nego, da zastavimo vprašanje, na katero smo vsi Ljubljančani željni odgovora. Kdaj in kdo je dal dovoljenje, da se ta kip postavi na javnem prostoru v Ljubljani? Kdo ga je postavil? Čigava je last? Ta vprašanja so gotovo važna, kajti, če sme vsakdo postavljati kipe na javnih prostorih, potem bi svetovali slovenskim kiparjem — in tudi slikarjem — naj se poslužijo tega načina reklame, da si pomagajo iz svojih težkoč, v katerih pač vsi žive in životarijo; posebno, če se dobi za delo še plačilo.

Mnenja smo namreč, da zadene odgovornost tudi tistega, ki je dal dovoljenje za postavitev kipa.

Od tistega, ki ve odgovoriti na naše vprašanje, pričakujemo odgovora. Naši dnevniki — za čudo — gornjih vprašanj niso postavili v taki obliki, da bi dobili odgovor; ali pa ga sploh niso želeli in pričakovali?

Ker že pišemo o tej zadnji kiparski pridobitvi na javnem prostoru v

Ljubljani, naj v zvezi z njo še mi opozorimo na čudno usodo ljubljanskih spomenikov, ki po večini stojijo tam, kamor ne spadajo. Tudi izrekamo misel: ali ne bi kazalo, dokler živi še tvorec Prešernovega spomenika, kipar Zajec, pridobiti ga zato, da spomenik, ki tak, kot je, gotovo ni lep, primerno preuredi. Potem bi se dalo ponovno pretresti vprašanje, ali naj ostane Prešeren tam, kjer stoji danes ali naj se prenese na kakšno drugo mesto.

Ljubljanski občinski svet ima svoj kulturni odsek, ki naj tem vprašanjem posveti svojo pažnjo, zelo zgovorno mestno načelstvo pa prosimo odgovora na naša vprašanja!

Nekaj vprašanj ob dnevnih skrbeh

Nočemo kriviti naših odgovornih faktorjev, da so krivi prav za vse gospodarske težave, ki nas tlačijo vse, v državi in posebej v Sloveniji, prav občutno. Saj so nekatere take, ki morajo tudi gospodarsko bogate in dobro organizirano državo.

So pa zopet druge, ki izzivajo opravičeno kritiko, ker se sploh ne rešujejo, ali pa hote ali nehoti naporno rešujejo vprašanja, ki so z nekoliko dobre, poštene volje zadovoljivo rešljiva. In vendar ne gre, pa ne gre! Ali so poklicani nezmogni, ali nečesto? Vsiljuje se celo mnenje, da prevagujejo denarni interesi posameznikov ali kakih skupin — na škodo skupnosti. Naše časopise piše sicer o tem in onem, toda do dna in zadnjih kotičkov jih ne razjasni. Cenzura menda temu ni kriva, saj o gospodarskih vprašanjih velja prilična svoboda poročanja. So

li krivi premalo strokovno znanje gospodarskih urednikov, ali politični ali kak drugi oziri in vplivi?

Občutimo pomanjkanje sladkorja in beremo o njem. Vemo: 1. da smo zmogni pridelati sladkorne repe več, kakor je rabijo naše tovarne za proizvodnjo sladkorja za domače potrebe; vemo pa tudi, da so morali sadilci pese proizvodnjo omejiti, če niso hoteli prodajati sadu v brezumnje. Vemo: 2. da je kapaciteta jugoslovanskih sladkornih tovarn, med njimi sta dve državni, večja, kakor znaša potrošnja v državi, da bi torej lahko sladkor izvažali. Ne vemo pa in ne razumemo: 3. zakaj je kljub temu sladkorja zmanjkalo, da ga moramo uvažati in da preti povišanje cen kljub temu, da bo uvoz carine prost. Pa vprašujemo zaman: kdo je tega gospodarskega brezglavja kriv, ali državne oblasti, ali sladkorni kartel. Kdo bo pobasal dobiček pri uvozu sladkorja, ki se, kakor pravijo, obeta? Kako je razmerje med državnimi sladkornimi tovarnami in med kartelom? Samo eno vemo: Če bi šlo vse v redu in po pravici, bi morali imeti v državi dovolj in primerno poceni domačega sladkorja!

Kam s sadjem?

Letos imamo v naši državi izredno dobro letino sadja. Vendar pa se pojavlja velika skrb, kam s tem sadjem, namesto da bi imeli že vnaprej pripravljen načrt, kako uporabiti ta blagoslov božji, da se ohrani in uporabi za zboljšanje ljudske prehrane. Ker nimamo nobenega

gospodarskega načrta, bo zaradi tega večina sadja prekuhanega v žganje, kolikor ne bo zgnilo ali se drugače pokvarilo.

Nobenega dvoma ni, da bi se dalo sadje racionalnejše porabiti, kakor za kuho žganja. Prehrana ljudstva je v mnogih naših pokrajinah zelo slaba in nedostopna. Ali bi bila velika umetnost, zboljšati jo s pekmezom, marmelado, suhim sadjem, kompotom itd.? Gotovo ne, toda pri nas nihče ne misli na to.

Da bi se tak načrt izvedel, bi bilo treba cenene sladkorja. V našem listu smo večkrat opozarjali, kako katastrofalne so posledice za ljudsko prehrano, ker imamo tako drag sladkor, ker je nesorazmerno visoko obdavčen. S tako dragim sladkorjem, kot ga imamo danes, seveda ni mogoče delati načrtov.

A še več! Danes tudi dragega sladkorja ni več, odnosno ga občutno primanjkuje. To ravno takrat, ko bi ga narod najbolj potreboval. Kaj nam torej pomaga dobra letina, če je ne znamo in ne moremo uporabiti?

Zunanje zanimivosti

Južna Tirolska

Ni popolnoma jasno, kaj je z Južno Tirolsko. Vest, da se morajo izseliti vsi Nemci v raj,

je bila od nemške vlade demantirana, češ da bodo izseljeni samo tisti, ki to sami žele. Toda ta demanti sam dokazuje, da je glede prebivalstva v Južnem Tirolu prišlo do nekega dogovora med Italijo in Nemčijo, tembolj, ker so se morali istočasno izseliti vsi drugi tujei, Švicarji, Angličani, Francozi etc.

Prizadetih je tu 250.000 Nemcev. Preseliti tako množino, ni malenkost, tembolj, ker vemo, kako je gorski kmet navezan na rodno zemljo. Ravnila je ravnila, toda, kdor je rojen v planinah, kdor živi v njih, ta se le težko loči od njih.

Inozemski tisk, ki sicer tudi ne ve točno, kakšen je ta sporazum med Italijo in Nemčijo, pa izvaja iz tega dokaz, da je zveza med obema državama takaka, da ju je v resnici smatrati kot eno celoto in da sta se odločili vreči se v borbo na življenje in smrt. Smatrajo, da je Hitler s tem napravil Italiji ogromno koncesijo, saj je s tem odstopil od svojega programa in programa stranke, istočasno pa se tudi odrekel načelu samoopredelitve.

Je pa obenem to dokaz, da ni pravila brez izjeme.

Pristopajte k društvu „Slovenska beseda“

VIII. Obiščite MARIBORSKI TEDEN

od 5. do 13. avgusta 1939

Polovična vožnja na železnicih od 1. - 17. avgusta 1939

Velika gospodarska in kulturna revija

Industrija — Trgovina — Obrt — Kmetijstvo — Velika tekstilna razstava — Tujskoprometna razstava — Gostinstvo — Vinska pokušnja — Razstava narodnih vezenin — Narodopisne razstave — Jubilejna gledališka razstava — Skautska razstava — Razstava malih živali — Številne specialne razstave — Koncertne in gledališke prireditve — Sportne prireditve — Veselični park na razstavišču itd.

5.-6. avg. festival slovenskih narodnih običajev

Obiščite Mariborski otok, najlepše kopališče v Jugoslaviji! — Obiščite zeleno Pohorje in sončni Kozjak! — Obiščite vinorodne Slovenske gorice! — Obiščite veseli Maribor in njegovo okolico! Mariborski teden je najlepša priložnost za obisk naše severne meje!

Hitri parobrodski prevoz iz Benetk in Sušaka v Dalmacijo. Odhod iz Sušaka vsak dan razen srede in petka ob 16. uri.

Turistične proge iz Sušaka in Benetk v Dalmacijo ter iz Sušaka in Trsta v Grčijo za male pavšalne cene.

Dnevna večkratna zveza z vsemi kopališči in letovišči jugoslovanske obale.

Prespekte in navodila daje Direkcija na Sušaku ter vsi uradi „Putnika“ in društva „Wagons-Lits Cook“.

HALO!

Če hočeš dobre čevapčiče in različne dobrote — moraš v restavracijo „ROŽNA DOLINA“ priti!

Vsako nedeljo **PRAŠIČEK** na ražnju. Razna sortirana vina. — Lep senčnat vrt. — Dve balinišči. Točno in solidno tam postrežejo te pridno! Sprejmejo se abonenti na dobro domačo hrano. Vsak dan duveč in nadevana paprika.

Za cenj. obisk se priporoča **SLAVKO GAČNIK** Restavracija „ROŽNA DOLINA“ — MARN

Dovžan Ivan

dipl. krojačnica za dame in gospode

Ljubljana, Sv. Petra c. 81

Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela po najnovejši modi in po najsolidnejših cenah

Postrežba točna

OPTIK

J. GOLDSTEIN

Ljubljana, pod Trančo 1

priporoča po nizkih cenah prvovrstna očala, daljnogleda, triedre, tlakomere, toplovere i. t. d.

Jelčič Angelo

LJUBLJANA VII.

GALETOVA ULICA ŠT. 11

Telefon št. 38-40

pleskar, ličar, sobo- in črko-slikar za stavbe in pohištvo

Izvršuje: Vsa pleskarska in soboslikarska dela po zmernih cenah. / Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. / Postrežba točna in solidna.

Priporočamo to znano tvrdo vsem!

Kdor je proti strankarskim razprtijam, naj postane član društva „Slovenska Beseda“

Prevzel sem renomirano

Gostilno „PRI LEVU“, Gosposvetska 16

Izborna domača, primorska in srbska kuhinja Vas bode z okusnimi jedili vedno zadovoljila. — Ob sredah in petkih sveže morske ribe! — Točil bom priznana, pristna domača in dalmatinska vina, kraški teran in smederevko. — Udobni prostori, senčnat vrt, balinišče.

Se priporoča **LEO GARZAROLLI**

Posvetovalnica

za naročnike in člane „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino in članarino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno poslužuje naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitev;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socialnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socialne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pisмено svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:
„SLOVENSKA BESEDA“
Ljubljana, Beethovnova 6.

Potujte s Pečnikarjevim avtobusom na Sušak!

Odhod vsak dan s Krekovega trga ob 5:40